

INFORMACJA NAUKOWA

XVI Międzynarodowa Konferencja z Geografii Politycznej – *Rola państwa w erze globalizacji* Łódź, 12–14 września 2018 r.

W dniach 12–14 września 2018 r. w Skorzęcinie koło Gniezna w Wielkopolsce odbyła się szesnasta edycja Międzynarodowej Konferencji z Geografii Politycznej, znanej na świecie jako konferencja „łódzka” (*The 16th ‘Lodz’ International Conference on Political Geography*). Jej organizatorem od trzydziestu lat jest Katedra Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Łódzkiego, a współorganizatorem od 27 lat Państwowy Instytut Naukowy „Instytut Śląski” w Opolu. Ponadto do grona współorganizatorów dołączyła niedawno Komisja Geografii Politycznej i Historycznej Polskiego Towarzystwa Geograficznego, a od wielu już lat patronat honorowy nad tym wydarzeniem sprawuje Komisja Geografii Politycznej Międzynarodowej Unii Geograficznej. Obrady zorganizowano w Hotelu Biały nad Jeziorem Białym. W tym roku były one poświęcone tematyce związanej z *Rolą państwa w erze globalizacji* (*The role of the State in the era of Globalization*).

W konferencji uczestniczyły 33 osoby, reprezentujące 7 państw (Bośnia i Hercegowina, Francja, Polska, Słowenia, Stany Zjednoczone, Węgry i Włochy). Z Polski przybyli przedstawiciele 7 ośrodków akademickich, zlokalizowanych w Gdańsku, Łodzi, Opolu, Słupsku, Sosnowcu, Warszawie i Wrocławiu. Łącznie w pięciu sesjach obrad ogłoszono 23 referaty.

Wybór miejsca, w którym odbywał się konferencja, nie był przypadkowy – Wielkopolska, czyli obszar gniazdowy polskiej państwowości. Miało to uczcić setną rocznicę niepodległości Polski i setną rocznicę działalności Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Organizatorom zależało na pokazaniu gościom zagranicznym, ale także nieznanym tego obszaru Polakom terenów, na których nie przed stu laty, ale przed ponad tysiącem lat ukształtowały się zręby polskiej państwowości. Realizacji tego celu służyły zarówno referaty wprowadzające, jak i trzy konferencyjne wyjazdy studialne. Nawet dojazd z Łodzi na miejsce obrad, tj. do Skorzęcina, poprowadzono trasą, która umożliwiała zapoznanie uczestników

konferencji z najstarszymi grodami Polan. Wiódł on przez Łęczycę (zwiedzanie zamku), Tum (zwiedzanie romańskiej kolegiaty i grodziska), Konin, Licheń (zwiedzanie sanktuarium), Kruszwicę, Strzelno (zwiedzanie romańskiej rotundy i kościoła) i Gniezno.

Konferencję rozpoczęło oficjalne otwarcie 12 września 2018 r. w sali konferencyjnej Hotelu Biały w Skorzęcinie – miejscowości złożonej niemal wyłącznie z ośrodków wypoczynkowych. Nieodległy poligon i lotnisko w Powidzu, gdzie stacjonują polskie eskadry F-16 służące w formacjach NATO, doskonale słyszalne po obradach, uświadamiały gościom obecną sytuację geopolityczną Polski. Konferencję otworzył i w imieniu organizatorów powitał gości prof. dr hab. Marek Sobczyński (Katedra Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych UŁ), który nawiązał do trwającej równo trzy dekady tradycji organizowania „łódzkich” konferencji z geografii politycznej i przywołał postać ich pomysłodawcy, byłego kierownika Katedry, prof. dr. hab. Marka Kotera. Minutą ciszy uczczono pamięć zmarłego w marcu 2018 r. wielokrotnego uczestnika konferencji, mgr. Marka Battka z Politechniki Wrocławskiej. W dalszej części wystąpienia prof. M. Sobczyński wygłosił krótki referat wprowadzający w tematykę obrad, czyli *core area* państwowości polskiej, omawiając dzieje organizacji państwa Polan i jego przekształcenie się w Polskę. W wystąpieniu wskazano na zwiedzane na trasie dojazdu oraz planowane do odwiedzenia w kolejnych dniach wycieczek obiekty, stanowiące relikty okresu początków państwowości polskiej. Występujący następnie w ramach otwarcia konferencji przedstawiciel Stowarzyszenia „Instytut Śląski” w Opolu prof. dr hab. Krystian Heffner przypomniał, że Instytut Śląski bierze udział w organizacji konferencji od 1994 r., i omówił perspektywy tej placówki naukowej w świetle wchodzącej właśnie w życie reformy nauki polskiej.

W pierwszej sesji plenarnej, pod przewodnictwem prof. dr. hab. Krystiana Heffnera z Opola, przedstawiono referaty dotyczące ogólnej problematyki tegorocznej konferencji (*The role of the State in the contemporary World*). Inauguracyjny referat, poświęcony teoretycznym i politycznym aspektom funkcjonowania państwa, zatytułowany *Czy potrzebujemy państwo i do czego? Rola państwa w nowoczesnym świecie (Do we need State and what for? The role of the State in modern World)*, wygłosił przewodniczący Komitetu Organizacyjnego konferencji prof. dr hab. M. Sobczyński. Kolejni referenci kilkakrotnie przywoływali później to wystąpienie, omawiając szczegółowe problemy związane z tematem konferencji. Prof. dr hab. Jan Kłós z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w referacie *Państwo – konieczność czy wróg? (The State – a necessity or an enemy?)* odniósł się do filozoficznych podstaw państwowości i ukazał różnorodność podejść

odmiennych szkół filozoficznych do kwestii roli państwa tak historycznej, jak i współczesnej. Trzeci referent, dr hab. Jan Wendt, prof. Uniwersytetu Gdańskiego, dokonał charakterystyki *Historycznych obszarów gniazdowych Wielkiej Rumunii (Historical core-areas of the 'Romania Mare')*. Dr Corrado Montagnoli z Uniwersytetu w Mediolanie (Włochy) omówił włoską ekspansję imperialną zarówno wojskową, jak i ekonomiczną na obszar naddunajsko-bałkański (*From the Adriatic to the Black Sea: the Italian economic and military expansion endeavour in the Balkan-Danube area*). Sesję zamykał referat dr. Łukasza Musiaki i dr. hab. Marka Barwińskiego, prof. UŁ z Katedry Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych UŁ, prezentujący Nepal jako państwo buforowe, realizujące politykę zdystansowania wobec obu potężnych sąsiadów (*Between a rock and a hard place. Geographical, political, economical and cultural conditions of the Nepalese state*).

Druga sesja, odbywająca się pierwszego dnia, prowadzona przez prof. J. Zupańczyka ze Słowenii, poświęcona była meandrom polskiej niepodległości (*Meanders of Polish independence*). Podczas dwóch początkowych wystąpień zaprezentowano w niej porównanie losów Polski i Finlandii (*Poland and Finland – bumpy roads of independent existence. An attempt to compare*, prof. dr hab. Ryszard Żelichowski z ISP PAN w Warszawie) oraz sposób przedstawiania ziem polskich i bałtycko-skandynawskich we włoskim międzywojennym czasopiśmie „Geopolitica” (*Poland and the Scandinavian-Baltic area in the Italian magazine “Geopolitica” 1939–1942*, prof. Antonio Violante z Uniwersytetu w Mediolanie we Włoszech). Później wystąpiły kolejno trzy przedstawicielki Katedry Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych UŁ: mgr Anna Kruś omówiła rolę protestantów w odbudowie polskiej państwowości (*The role of Protestants in the reconstruction of the statehood of Poland*), mgr Magdalena Zdyb przedstawiła sytuację kościoła prawosławnego w niepodległej Polsce (*The situation of the Orthodox Church in independent Poland*), mgr Anna Majewska dokonała charakterystyki procesu rekonstrukcji krajobrazu kulturowego Mazur jako ziemi efemerycznej w epoce globalizacji oraz w obliczu powrotu do małych ojczyzn (*Masuria – the ephemeral land. Retrieval and (re)construction of the past – the era of globalization or the return to the small homelands?*). Następnie dr hab. Krystyna Krawiec-Złotkowska, prof. Akademii Pomorskiej w Słupsku, wygłosiła referat na temat znaczenia idei NSSZ „Solidarność” w życiu społecznym kraju na tle rzeczywistości Trzeciej Rzeczypospolitej (*NSZZ Solidarność's ideas regarding the role of country in society's life – what they were and what lives on in reality of 3rd Republic of Poland*). Na zakończenie sesji uczestnicy wysłuchali wystąpienia dr. Tomasza Figlusa i mgr Moniki Cepil z Katedry Geografii Politycznej, Historycz-

nej i Studiów Regionalnych UŁ, dotyczącego trwałości polskich granic relikto-
wych postrzeganych z perspektywy morfologii osadnictwa wiejskiego (*Durability
of the former political borders in Poland from the morphological perspective of
rural settlement*).

Trzecia sesja plenarna, prowadzona przez dr. hab. Jana Wendta, prof. Uniwer-
sytetu Gdańskiego, dotyczyła wyzwań, przed którymi staje państwo (*Challenges
facing the State*). W tej części obrad prof. William Stanley z Uniwersytetu Karo-
liny Południowej w Columbii (Stany Zjednoczone) mówił o dezintegracji współ-
czesnych państw poprzez kłamliwą propagandę na przykładzie konfliktu wo-
jennego w Syrii (*Disintegration of a modern State in an age of fake news and
superpower-regional Power rivalry – the ordeal of Syria*). Prof. dr hab. Krystian
Heffner i dr hab. Brygida Solga z Instytutu Śląskiego w Opolu ukazali wyzwania
państwa polskiego wobec procesów migracyjnych (*Challenges of State policy
towards migration processes in Poland*), dr hab. Wojciech Janicki z Uniwersytetu
Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie omówił rolę państwa w stymulowaniu
rozwoju regionalnego w epoce globalizacji na przykładzie polityki wobec migracji
lokalnych (*The role of the State in stimulating regional development in the glo-
balization era: regional migration Policy*), dr Robert Wieczorek z Instytutu Ślą-
skiego przyjrzał się procesowi integracji wokół celów regionalnych na przykładzie
wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Społecznego w regionie opol-
skim (*Integration around regional development goals. Discourse of the European
Social Found utilization in Opolskie region*), a na zakończenie tej sesji prof. Jernej
Zupančič z Uniwersytetu w Lublanie (Słowenia) pochylił się nad zagadnieniem
kryzysu urbanizacji i scharakteryzował miasta pokryzysowe (*Crisis urbanization
and post-crisis cities*). Każda z sesji kończyła się piętnastominutową dyskusją.

Po obiedzie rozpoczęła się sesja czwarta, której przewodniczył prof. W. Stan-
ley ze Stanów Zjednoczonych. Była ona poświęcona głównym trendom w polityce
współczesnych państw wobec mniejszości (*Main trends in contemporary state
policies towards minorities*). Pierwszy referat w tej sesji, wygłoszony przez dr.
hab. Andrzeja Rykałę, prof. UŁ z Katedry Geografii Politycznej, Historycznej
i Studiów Regionalnych UŁ, dotyczył organizacji żydowskiej samoobrony w po-
wojennej Polsce (*If the State "can not protect Jews, let them arm them". Jewish
self-defense in Poland after the Second World War*). Dr Marta Chmielewska
z Uniwersytetu Śląskiego omówiła zmienną rolę mniejszości narodowych w pań-
stwach arktycznych (*Changing role of ethnic minorities in Arctic states*). Mgr
Marcoandrea Spinelli z Uniwersytetu w Modenie (Włochy) zobrazował sytuację
Chorwatów w serbskim regionie autonomicznym Wojwodiny (*Croats in Serbia.
The primary enemy inside your country*), a mgr Patryk Orlewski z Katedry Geo-

grafii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych UŁ przedstawił post-radziecką Gruzję jako kraj konfliktów etnicznych podlegający procesowi dezintegracji (*The country of ethnic antagonisms – decentralisation of post-Soviet Georgia*).

W drugim dniu konferencji (13 września) jej uczestnicy zostali zaproszeni na całonocny wyjazd studialny po obszarze gniazdowym państwa polskiego, czyli środkowej Wielkopolsce. Na potrzeby tej podróży organizatorzy opracowali specjalnie dostosowany do trasy przewodnik naukowy w języku angielskim. Trasa wycieczki naukowej przebiegła przez następujące miejscowości: Skorzęcin, Poznania (zwiedzanie Ostrowa Tumskiego, katedry, Muzeum Archeologicznego „*Genius Loci*” oraz rynku staromiejskiego), Rogalin (zwiedzanie pałacu i ogrodów z dębami), Kórnik (zwiedzanie pałacu).

Trzeci dzień konferencji (14 września) rozpoczął się od kolejnego wyjazdu studialnego po północnej Wielkopolsce. Jego uczestnicy wybrali się do Gniezna (zwiedzanie katedry i Muzeum Początków Państwa Polskiego) oraz Ostrowa Lednickiego (zwiedzanie rezerwatu archeologicznego). Po powrocie do Skorzęcina i po obiedzie odbyła się piąta sesja, której przewodniczył prof. R. Żelichowski z PAN w Warszawie. Była ona poświęcona problemom granic i pograniczy w erze globalizacji (*Problems of borders and borderlands in the globalization era*). Prof. Zoltan Hajdu z Węgierskiej Akademii Nauk w Pecs u mówił o wspólnej polsko-węgierskiej granicy z okresu tuż przed drugą wojną światową (*Hungary and Poland: questions of historical common state borders*), prof. Marie-France Gaunard-Anderson z Uniwersytetu Lotaryńskiego w Metz (Francja) zaprezentowała euroregiony jako wyzwanie dla suwerenności państwa (*Euroregions, a challenge for state sovereignty?*), a dr hab. Sylwia Dołzbłasz i dr hab. Krzysztof Janc z Uniwersytetu Wrocławskiego wygłosili referat na temat roli Internetu w funkcjonowaniu państw (*States in the Internet – the Internet in States*).

Konferencję zwyczajowo kończyła finalna, podsumowująca sesja panelowa, którą moderowali prof. dr hab. Tadeusz Marszał z UŁ i w imieniu organizatorów prof. dr hab. Krystian Heffner z Opola. Do tej sesji tradycyjnie zaproszono uczestników z najdłuższym stażem udziału w „łódzkich” konferencjach z geografii politycznej, a mianowicie: prof. Jerneja Zupančiča ze Słowenii, prof. Marie-France Gaunard-Anderson z Francji, prof. Zoltana Hajdu z Węgier i prof. Jana Kłosa z Polski. Dyskusję panelową podsumował prof. dr hab. T. Marszał. Podkreślono duże znaczenie konferencji dla wymiany doświadczeń, wskazano jednak, że względnie trwały skład jej uczestników, którzy od kilkunastu lat biorą w niej udział, staje się pewnym ograniczeniem i potrzebne jest szersze otwarcie na nowych prelegentów, także z państw, których przedstawiciele dotąd w niej nie

uczestniczyli oraz młodych badaczy z zagranicy. Zaproponowano także liczne tematy, którym mogłyby zostać poświęcone kolejne „łódzkie” konferencje z geografii politycznej. Wnioski płynące z tej części obrad zostały zaprotokołowane.

Na zakończenie konferencji jej podsumowania dokonał w imieniu organizatorów prof. dr hab. M. Sobczyński z UŁ, który podziękował uczestnikom za wielki wkład w udane obrady i ich wysoki poziom naukowy, a współorganizatorom z Instytutu Śląskiego, swoim współpracownikom i doktorantom z Katedry Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych oraz z Komisji Geografii Politycznej i Historycznej Polskiego Towarzystwa Geograficznego za sprawne i perfekcyjne przygotowanie konferencji. Zaproponował, aby XVII Międzynarodową „Łódzką” Konferencję z Geografii Politycznej zorganizować we wrześniu 2020 r. w województwie zachodniopomorskim we współpracy z Uniwersytetem w Greifswaldzie (Niemcy) oraz być może z Uniwersytetem Szczecińskim i władzami jednej z nadodrzańskich gmin. Hasłem przewodnim obrad miałyby być *Rzeki w życiu narodów, w ich gospodarce i polityce (Rivers in the lives of nations, in their economy and politics)*. Kolejna konferencja również odbędzie się pod patronatem Komisji Geografii Politycznej Międzynarodowej Unii Geograficznej.

W dniu 15 września po śniadaniu część uczestników wróciła do Łodzi autobusem organizatorów, a po drodze zwiedzono klasztor pocysterski w Łądzie nad Wartą.

Prof. dr. hab. Marek Sobczyński
Uniwersytet Łódzki
Wydział Nauk Geograficznych
Katedra Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31
e-mail: marek.sobczynski@geo.uni.lodz.pl